

Norrby kyrka

Omläggning av kyrkogårdsmur och trappa

Antikvarisk kontroll

Sala Norrby prästgård 1:2
Norrby socken
Uppland

Helén Sjökvist

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Beskrivning.....	2
Genomförande	2
Kyrkogårdsmuren.....	2
Kyrktrappan vid västra ingången	3
Bilder	3
Referenser.....	7
Tryckta källor	7
Otryckta källor	7
Tekniska och administrativa uppgifter	7

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 57 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2007.

Omslagsfoto: Omläggning av muren på kyrkogårdens södra sida. Foto: Helén Sjökvist

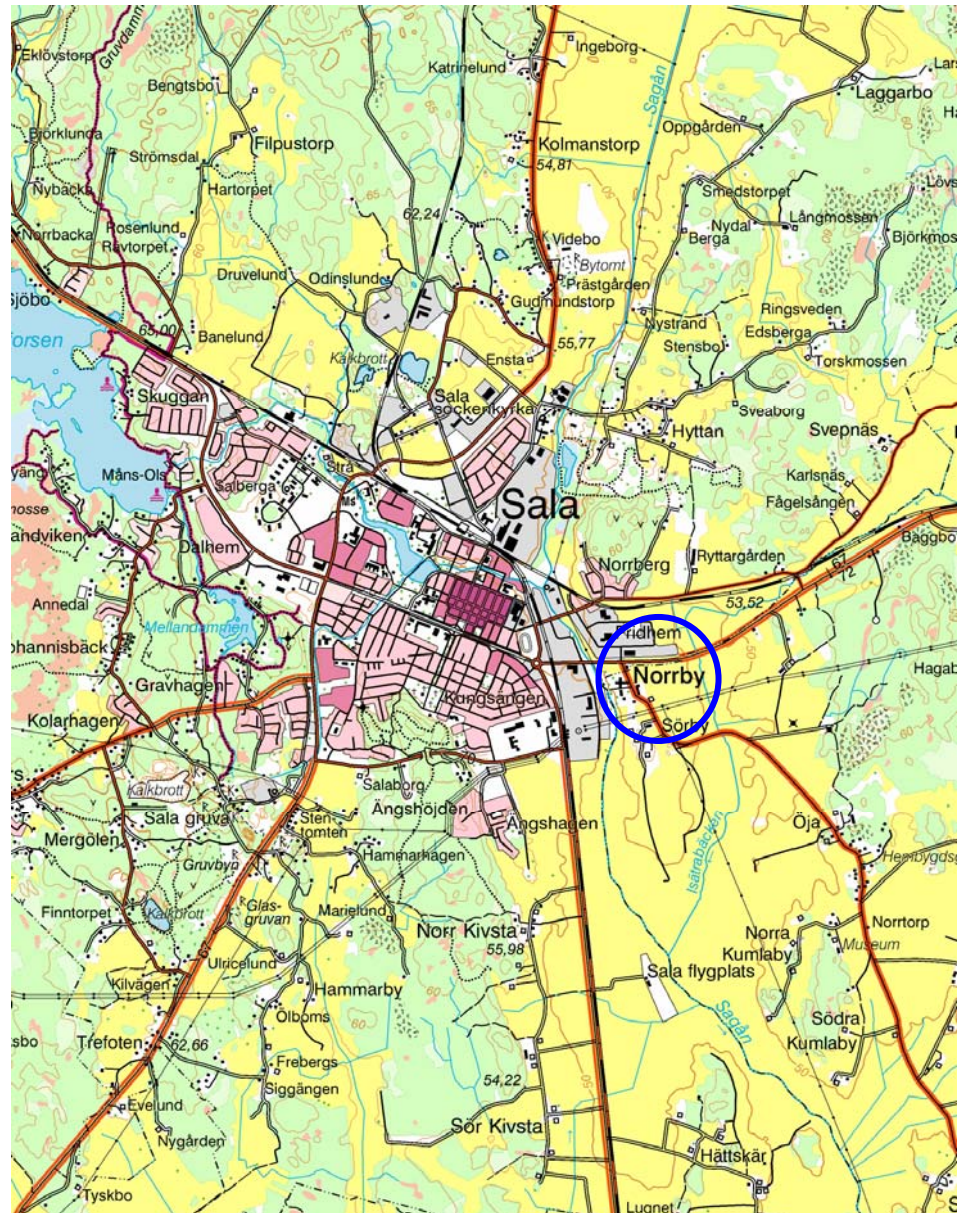
Kartor ur allmänt kartmaterial: Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN 13: 978-91-85591-17-6

Tryck: Kulturmiljövård Mälardalen, Västerås 2007.

Inledning

Under 2006 har kyrkogårdsmuren vid Norrby kyrka lagts om på grund av förskjutningar i muren. Tillstånd till arbetet gavs av Länsstyrelsen 2004-01-14 dnr 433-13085-03. Arbetet har stått under antikvarisk kontroll av Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen. Arbetet med omläggningen föregicks även av en arkeologisk kontroll vid grävarbetet. Detta arbete dokumenteras i rapport från Kulturmiljövård Mälardalen 2006:38.

Figur 1. Kyrkans läge markerat med en ring på Gröna kartan.

Beskrivning

Norrby kyrka omgärdas av en kyrkogårdsmur, lagd med stora jämna block i två skift, år 1889. Kyrkogårdens areal hade vid denna tid genom utvidgning mer än fördubblats, vilket konstaterades vid prostvisitation den 24-25/8-1889.¹ Vid visitationstillfället pågick färdigställandet av den alljämt befintliga kyrkogårdsmuren söder och öster om kyrkan.

Kyrkogården utvidgades återigen mot väster efter markförvärv 1940.² Kyrkogårdsmuren förlängdes då på norra och södra sidorna.

En del av en eventuell äldre bogårdsmur uppmättes under mark, öster om kyrkan, i samband med markarbeten 2004.³

Den del av den befintliga kyrkogårdsmuren som nu är aktuell för omläggning är södra och östra delen. Marknivån innanför kyrkogårdsmuren är uppfylld nästan i nivå med murens överkant. På grund av marktryck från kyrkogården har stenarna i främst det övre av två skift glidit utåt. Muren har troligen även tryckts ut av den tidigare trädkransens rötter. Trädkransen drabbades av almsjuka och avverkades 2004. Kransen kommer därför att återplanteras med lind.

Genomförande

Kyrkogårdsmuren

I första hand berördes det övre skiftet av omläggningen. I vissa fall, där man har större svackor i muren, kom även det undre lagret att tas upp för att göra det möjligt att fylla på med grus under för att få en mer rät överkant.

Bakom muren grävdes jorden bort till en bredd av 70 cm. Detta utrymme fylldes efter omläggningen upp med makadam, storlek 8-11. Makadamen gör, genom sin relativa lätthet i förhållande till jordmassorna, att marktrycket mot muren i framtiden beräknas att minska. Bakom makadamen, mot jorden, lades en fiberduk klass 2. Över makadamen lades ett lager med 10-15 cm matjord.

Man har borrar in 12 mm rostfri syrafast dubb i översta varvet av sten. I nedersta varvet borrar 28 mm hål som fylldes med expanderbruk innan den dubbade stenen åter lades på plats. Genom att borra hålet något större i den nedre stenen skapades ett visst spelrum ifall man inte mätt helt perfekt, då stenarna är lite ojämna. Muren ligger sedan kilad med sten mot kyrkogården för att hålla den på plats.

Efter genomförd omläggning skall marken återställas och återplanteras med gräs. Stenstolparna vid ingångarna till kyrkogården är endast justerade i öster, i övrigt är dessa inte rörda.

---

¹ Hammarskiöld s. 8.

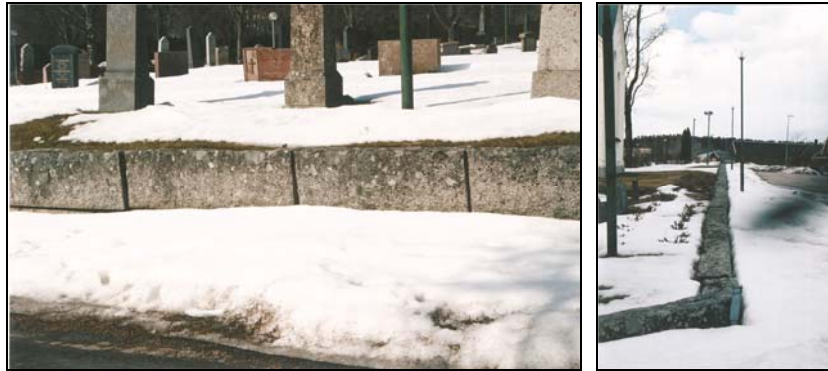
² Hammarskiöld s. 9.

³ Alström 2004.

Kyrktrappan vid västra ingången

Trappan var sedan tidigare gjuten och formvirket satt delvis kvar under stenarna. Dessa trädelar togs bort. Den gamla betongen var procentad med stora stenar. Efter att delar av den gamla betongen bilats bort lades den nya grunden för trappan med jordfuktig betong. Den jordfuktiga betongen har en fastare struktur än vanlig betong och brinner inte heller lika snabbt. Det är därmed lättare att justera trappstegen. Stenarna lades sedan med stensmjöl och cement för att få en förankring. Stenen är dock enbart förankrad mot stommen och inte mot kyrkan.

Bilder

Figur 2, t.v. Södra muren före omläggning.

Figur 3, t.h. Östra muren före omläggning.

Figur 4. Detalj av östra muren före omläggning.

Figur 5. Inpassning av stenblocken på den södra muren.

Figur 6. Baksidan av stenvallen utgrävd.

Figur 7. Arbete med stenläggning.

Figur 8. Borrning för dubbning i stenen.

Figur 9. Trappan före omlägningen.

Figur 10. Trappan efter omläggning

Figur 11. Trappan efter omlägningen

Figur 12. Stolpar och mur på östra sidan av kyrkan efter omläggning.

Figur 13. Muren på östra sidan efter omläggning.

Figur 14. Muren på södra sidan efter omläggning

Referenser

Tryckta källor

Alström, Ulf. 2004. Norrby kyrka II. Rapport Västmanlands läns museum, Kulturmiljöavdelningen 2004 A:59.

Otryckta källor

Hammarskiöld Rolf. 2004. Karakterisering av Norrby kyrka. Västerås stift.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	06041
Länsstyrelsen dnr:	433-13085-03
Fastighetsbeteckning:	Sala Norrby Prästgård 1:2
Landskap:	Uppland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Norrby
Kommun:	Sala
Ägare-beställare:	Sala kyrkliga samfällighet
Entreprenör:	Allan Erikssons Mark AB Joakim Falk Fabriksg. 16 733 39 Sala
Antikvarisk kontroll:	Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen Helén Sjökvist Stora gatan 41 722 12 Västerås

Norrby kyrka omkring sekelskiftet 1900.

